אוצר מדרשים — ע' שמות למט״ט

שבעים שמות למט״ט: ספר שבעים שמות של מטטרון, שגלה ר' ישמעאל כ״ג מה שקבל בעת שעלה למרום, הספר הובא לדפוס ע״י ר' משה ב״ר מנחם גראף בשנת 1678 וחסר מקום הדפסתו, וכנראה הוא דפוס אמשטרדם כמו שכתב בעל רב פעלים (צד 93), וכתב שם עוד וז״ל: חז״ל אמרו א״ר שמואל בר נחמני א״ר יונתן פסוק זה שר של העולם אמרו, נער הייתי גם זקנתי (תהילים ל״ז:כ״ה), ועי' תוס' ד״ה פסוק זה וגו' ומסיק ובפסיקתא בח' (צ״ל בע') שמות של מטטרון מונה נמי נער עכ״ל. ובחולין (ס'.) התוס' ד״ה פסוק זה וכו' אמרו א״נ מה שקרא הפייטן למטטרון נער לא בשביל הפסוק נער הייתי אלא לפי שכתוב בספר יוסיפון דלמטטרון יש שבע (צ״ל שבעים) שמות וחשיב נער עכ״ל. ולא נמצא בספר יוסיפון שלנו, ובודאי ט"ס הוא.

בספר ע' שמות למט"ט נאמר:

אמר ר' ישמעאל אמרתי למט״ט מפני מה אתה נקרא בשם קונך בע' שמות וגדול אתה מכל השרים וגבוה מכל המלאכים וחביב מכל המשרתים ונכבד מכל הצבאות ויקר מכל החיילות במלוכה ויקר, ומפני מה קורין לך בשמי מרום "נער"? ואמר לי מפני שאני חנוך בן ירד, וכשחטאו בני דור המבול ואמרו לאל סור ממנו וכו' אז העלני הקב״ה מביניהם להיות עליהם עד בשמי מרום לכל באי עולם, כדי שלא יאמרו הרחמן הוא אכזרי ח״ו וכו' ואף אם הם חטאו, בניהם ובנותיהם מקניהם וקניניהם בהמות וחיות ועופות מה חטאו אשר נאספו עמהן ואבדן הקב״ה מן העולם? לפיכך העלני הקב״ה לעיניהם לשמי מרום להיות עליהם לעד לעוה״ב וכו'. באותה שעה כשהעלני הקב״ה לשמי מרום באו ג' מלאכים מן מלאכי עזא ועזאל והיו מסטינים עלי ועליהם (בני אדם) בשמי מרום, ואמרו לפניו רבש״ע לא יפה אמרו לפניך הראשונים שלא תברא את האדם, והשיב להם הקב״ה אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול לבד, וכיון שראו אותי אמרו לפניו, רבש״ע! מה טיבו של זה שעלה למרום, מבני בניהם של אלו שנאבדו בימי המבול הוא (נראה שצ״ל שבני בניו יהיו אבודים במי המבול), ומה טיבו ברקיע? והשיב להם הקב״ה ואמר להם, מה טיבכם שאתם נכנסתם לדבר ואני חפצתי בו יותר מכולם להיות שר ונגיד עליכם בשמי מרום, מיד עמדו כלם ואמרו אשריך ואשרי הוריך שרצה בך קונך, ומפני שאני קטן ונער ביניהם ונער אנכי בשנים לפיכך קורין אותי נער עכ״ל.

ומה שכתוב בספר הציוני פ' בראשית, וז״ל: דע, שמאנוש ואילך בא רפיון וחולשה בעולם, מה היה חטאם גלה איש סודי (כוונתו על בעל הרוקח שעשה ספר סודי רזי) שהיו מהלכין מסוף העולם ועד סופו ומביאין כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות ועשו מהן ע״ז בארבע רוחות כשעור אלף פרסה, והיו מורידין חמה ולבנה וכוכבים ומזלות, לשמש להם כדרך ששמשין לפני הקב״ה, והיאך היה היכולת בידם? אלא שמחזאי ועזאל למדו להם כל מעשה כשפים. ואז קטרגו המלאכים ואמרו מה

אנוש כי תזכרנו, מה אדם לא נאמר, אלא מה אנוש, שהיה ראש לע"ז. ואז עלתה השכינה, שנאמר עלה אלהים בתרועה עכ"ל. וזה המאמר לקוח מע' שמות למט"ט, ועי' שם יותר באריכות. ומה שהביא בעל הילקוט ראובני (פ' בראשית דף כ"ג) אמר ר' ישמעאל וכו' בשם סודי רזא ובשם חכם הרזים, הכל תמצא בע' שמות למט"ט. ותוספות (ביבמות ט"ז: ד"ה פוסק) קראו אותו פסיקתא, ואמרו "ובפסיקתא בע' שמות למט"ט מונה ג"כ נער" עכ"ל. וידוע כי יש שבעים שמות להקב"ה והם הכנויים, ודרשו ע"ז שבעים שקל כנגד שבעים שמות שיש להקב"ה (במדבר רבה פי"ד), ובפי' בעל הטורים על הפסוק אספה לי שבעים איש (במדבר י"א ט"ז) אומר שהוא כנגד שבעים אומות ושבעים שמות שיש להקב"ה ומונה אותם שם (עי' ג"כ אוצר ישראל ע' שמות צד 62). ומפני שאמרו כי שם מטטרון כשם רבו (סנהדרין ל"ח:), לכן מנו גם לו שבעים שמות. וע"ע חנוך; מטטרון.